

А. Ю. Савина

Житомирський державний університет

імені І. Франка

Науковий керівник:

к.ф.н., доц. Рудик І. М.

ПОСТКОЛОНІАЛЬНІ РИСИ В ТВОРІ «MY NAME IS SALMA» BY FADIA FAQIR

У зв'язку з розпадом великих імперій у другій половині ХХ століття, на карті світу з'явилося багато незалежних держав. Культури цих держав, знаходячись свого часу під впливом імперіалізму, ввібрали в себе елементи культури колонізаторів. Таким чином, вони набули ознак гібридності та амбівалентності. В рамках постколоніального простору взаємодіючи культури трансформують одна одну та піддаються взаємному впливу. Вплив колоніальної культури на літературу та культуру колишньої країни-колонізатора може бути різним в різних контекстах. Варто зазначити, що література в такому разі стає «постколоніальною» в тому сенсі, що вона знаходиться в стані взаємодії з культурою підкореної країни [1: 536].

Термін «постколоніальна література» не має однозначного тлумачення. По-перше, він позначає літературу тих країн, які були колоніями. По-друге, цей термін також використовується для позначення одного з напрямів літератури колонізаторів, яка так само впливає на національну літературу загалом. Таким чином, поданий термін використовується не тільки для позначення літературного явища, а більше – з метою вказівки на корпус художніх творів, до яких звертається постколоніальна критика. Очевидно, також помилковим є твердження, що постколоніальні дослідження спрямовані на певний пласт художніх творів, адже, в широкому сенсі, вони застосовують власну методологію до текстів світової літератури, виділяючи за певними критеріями категорію літературних діячів, котрі в першу чергу є представниками відповідних національних літератур. Постколоніальну літературну творчість варто також розглядати поза межами постколоніального дискурсу, адже це – самостійне літературне явище сучасності, найяскравішою рисою котрого є інтернаціональність [3].

Літературні діячі різних національностей, звертаючись до англійської мови як до засобу вираження власних ідей, репрезентують у своїх творах типові риси, притаманні постколоніальній літературі. Між іншим, це призвело до поставлення під сумнів концепції європоцентризму, надаючи змогу тим творам, що вважалися периферією літератури, поширювати на саме «ядро» свої культурні норми та традиції.

Основними та визначними рисами постколоніальної літератури вважаємо: привласнення мови колонізатора, метанаративність, патріотизм, самоідентифікацію, злам стереотипів та власний погляд на історію. Мова в цьому контексті являє собою засіб заперечення авторитетності мови

колонізатора. Письменники часто демонструють тенденцію до трансформації цієї мови з урахуванням діалектної варіативності, зміни мовних синтаксичних конструкцій на свій лад, використання барбаризмів тощо. Метанаративність як ще один основний концепт, вводиться задля поєднання національної нарації та нарації мови, якою ведеться оповідь, для поєднання культурного та смислового дискурсів. Таким чином, увага зосереджується на тому, як конструюється наратив та з якого кута викладаються події. Письменники у своїх творах акцентують увагу на самоідентифікації та патріотичній складовій, реалізуючи таким чином свою культурну приналежність.

Творам сучасних арабсько-англійських авторів, як і творам інших письменників, які прагнуть відтворити елементи власної етнокультурної спадщини, також притаманні риси постколоніальної літературної традиції. Ці особливості можна простежити на прикладі роману арабсько-британської письменниці Фадії Факір *“My Name is Salma”*. Мова в романі використовується як когнітивний засіб комунікації, що репрезентує самоідентифікацію. Таким чином, автор привласнює та відтворює її, використовуючи особливі лінгвістичні стратегії, що реалізує протагоніст твору – Салма, від імені якої ведеться оповідь. Ці стратегії відтворюють одразу декілька рис постколоніальної літератури. Головним чином, це метанаративність, самоідентифікація через мовні засоби та злам стереотипів.

Наративні стратегії у творі розподіляються на дві групи: в першу чергу, вони є міжмовними, тобто являють собою своєрідний піджин. Стратегії іншої групи – зовнішні – репродукуються шляхом переключення між мовами, за допомогою білінгвізму, що є практикою чергування двох або більше мов під час комунікації [2:139]. Аби проілюструвати це, варто розглянути розмову Салми з офіціантом-французом:

“What you like drink, madam?”

“Some water y’ayshak: may your life be long” [4: 13].

У цьому прикладі простежується мовне спрощення, притаманне піджину, що й дозволяє досягти комунікативної мети.

В аспекті синтаксичної структури, мовлення Салми містить синтаксичні конструкції, що відхиляються від норми, прийнятої в англійській мові [2:89]. Очевидно, Салма таким чином накладає структуру арабської мови на англійську. Така мовленнєва особливість є прикладом міжмовної інтерференції, або впливу рідної мови на структуру мови, яка вивчається. Розглянемо реалізацію міжмовної інтерференції під час розмови Салми з лікарем:

“What can I do for you, Miss Asher?”

“I ill, doctor. My heart beat, no sleep”

“Any physical symptoms?”

“Sick, yes. Arms and legs see.”

“It is psoriasis, that’s all. A skin condition. Nothing serious.”

“Sweet, heart beat, cannot sleep.”

“If your heart is beating then it must be in good condition. That’s what hearts are

supposed to do.”

“But I ill. Please. Today alive, tomorrow dead me” [4: 69].

Ще однією особливістю мовлення Салми є те, що вона не використовує допоміжні дієслова. Ця особливість є також прикладом накладання структури однієї мови на структуру іншої мови.

Через мовні засоби проявляється самоідентифікація Салми. На початку твору вона плутає займенники “I” та “me”: *“Me Muslim”, “Me Arab”*. Таким чином вона чітко ідентифікує себе з боку релігії як послідовниця ісламу та з боку етнічної приналежності – як араб.

Варто зазначити, що письменниця використовує маркери сарказму та іронії для розвінчення стереотипів щодо протагоністки твору. Такими маркерами є: *“Foreign! Alien!”*, *“Ignorant Bedouin! She rode a camel all the way from Arabia to this dump in Exeter”* [4:9]. Зазначені маркери покликані зруйнувати етнічні стереотипи.

Метанаративність як ще одна риса, яку використовує Фадія Факір, виконує ключову роль – створити єдиний тип опису, застосовуючи універсальну систему понять, знаків і метафор. У творі наявний метанаратив релігійного характеру і через його призму надається пояснення історії Салми та безпосередньо, проблематики роману.

Таким чином, роман *“My Name is Salma”* містить риси, притаманні постколоніальній літературі загалом: привласнення мови, метанаративність, самоідентифікація через мову та злам стереотипів.

Список використаної літератури

1. Зубрицька М. Антологія світової літературно-критичної думки ХХст. / Марія Зубрицька. – Львів: Літопис, 1996. – 633 с.
2. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 272 с.
3. Сидорова О. Т. Британский пост-колониальный роман последней трети XX века / О. Т. Сидорова. – Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2005. – 262 с.
4. Faqir F. *My Name is Salma* / Fadia Faqir. – London: Transworld Publishers, 2007. – 203 p.